

Cultivar Release

وارش، رقم جدید کاهو مناسب کاشت در استان‌های شمالی ایران و اقلیم‌های مشابه

Varesh, A New Lettuce Cultivar Suitable for Cultivation in Northern Provinces of Iran and Similar Climates

پدیدآورنده: ناهید آملی

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۴/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۹/۱۲

هکتار گزارش شده است (Anonymous, 2003). کاهو پیچ بابل بومی مازندران است و یکی از معایب آن غیر یکنواختی و ناخالص بودن آن است. توده محلی کاهو پیچ بابل مخلوطی از فنوتیپ‌ها و ژنوتیپ‌های مختلف از نظر فرم هد، اندازه و رنگ است و این اختلاط از بازارپسندی آن می‌کاهد. با توجه به اهمیت این محصول و ناخالص بودن جمعیت آن اجرای برنامه‌های گزینش برای خالص‌سازی آن ضروری بود. از سال ۱۳۷۷ در قالب طرح‌های تحقیقاتی در بخش تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی مازندران اقدام به گزینش انفرادی کاهو پیچ بابل شد و تعداد ۱۲ نمونه از توده مورد نظر، جمع‌آوری و بر روی خطوط مجزا کاشته شد. تعداد ۴۹ تک بوته بر اساس اهداف آزمایش که شامل عملکرد، تحمل به بیماری‌ها به ویژه سفیدک

کاهو با نام علمی *Lactuca sativa* از سبزیجات برگی فصل سرد و خنک است که در سال‌های اخیر توجه خاصی به کشت و تولید آن معطوف شده است. استان مازندران جایگاه رویش بسیاری از گیاهان زراعی از جمله کاهو است. چهار تیپ مشخص کاهو شامل کاهو پیچ یا کلمی، کاهو پیچ معمولی، کاهو برگ‌گی و کاهو ساقه‌ای وجود دارد. کاهو پیچ معمولی و کاهوی برگ‌گی با توجه به دارا بودن نسبت بالاتر برگ‌های سبز در قیاس با سایر انواع کاهو، مقدار اسید اسکوربیک (ویتامین C)، ویتامین A و کلسیم بیشتری دارد. استان مازندران با سطح زیرکشت حدود ۵۰۰۰ هکتار کاهوکاری (هم به عنوان کشت دوم پس از برداشت برنج در اراضی شالیزاری و هم در اراضی خشکه‌زاری) یکی از مناطق مهم کشت این محصول به شمار می‌رود. عملکرد کاهو در مازندران ۲۰ تن در هکتار و متوسط عملکرد در ایران ۲۷ تن در

داخلی (*Bremia lactucae*) و بازارپسندی مطلوب یود انتخاب شد. در سال دوم مقایسه عملکرد مقدماتی مواد انتخابی، در دو ایستگاه تحقیقات بایع کلاء و قراخیل انجام شد که حاصل آن انتخاب، ۱۴ نمونه برتری بود. در سال سوم مواد انتخابی به همراه توده محلی منطقه در قالب طرح آماری در همان ایستگاه ارزیابی و مقایسه شدند و یک نمونه برتر با توجه به عوامل بازارپسندی، یکنواختی محصول، اندازه بوته، وزن متوسط بوته، رشد بوته، شفافیت برگ‌ها، خصوصیات ظاهری بوته و قرار گرفتن برگ‌های داخلی کاهو بر روی هم (هد بسته) انتخاب شد. عملکرد این نمونه ۴۳ تن در هکتار بود که ۵۶ درصد برتری نسبت به توده شاهد داشت و نسبت به بیماری سفیدک داخلی نیمه مقاوم (10MR) بود (Amoli, 2001). در آزمایش جداگانه‌ای به منظور ارزیابی مقاومت این نمونه نسبت به بیماری‌های شایع منطقه که از سال ۱۳۸۰ و به مدت ۳ سال انجام شد نیز نمونه انتخابی به عنوان نیمه مقاوم به بیماری سفیدک داخلی با کمتر از ۱۰٪ آلودگی ارزیابی شد (Raiatpanah and Amoli, 2005). نمونه انتخاب شده حاصل خالص‌سازی توده محلی کاهو پیچ بابل است که دارای عملکرد بالا،

کیفیت خوراکی مطلوب، بازارپسندی مناسب، تحمل به بیماری سفیدک داخلی، با دوره رویش تقریباً کوتاه (۴ تا ۵ ماه) و سازگار به شرایط آب و هوایی مازندران است. بر اساس نتایج آزمایش‌های به‌زراعی دوساله (۸۲-۱۳۸۱)، تراکم بوته مناسب آن ۱۰۰۰۰۰ بوته با رعایت فواصل ۲۰ × ۵۰ سانتی‌متر، تاریخ کاشت مناسب آن اول آذر است و مصرف متعادل ۲۰۰ کیلوگرم در هکتار کود اوره در زراعت آن توصیه می‌شود (Amoli, 2004). طرح تحقیقی ترویجی در سال ۱۳۸۳ در مناطق وسیع کاهوکاری شهرستان‌های قائمشهر و بهشهر در مزارع کشاورزان اجراء شد. نمونه کاهوی خالص شده با عملکرد ۴۳ و ۳۴ تن در هکتار به ترتیب در قائمشهر و بهشهر نسبت به شاهد محلی (۲۷ و ۲۲ تن در هکتار) برتری چشمگیر داشت. ویژگی‌های کاهوی خالص شده درمقایسه با شاهد در جدول ۱ ارائه شده است. گزارش معرفی نمونه کاهو پیچ بابل خالص شده در هفتمین جلسه کمیته ملی معرفی رقم در تاریخ ۸۷/۴/۳۱ در شورای تحقیقات و آموزش کشاورزی تایید و نام وارث (به معنی باران) برای آن انتخاب شد.

جدول ۱- مشخصات زراعی نمونه کاهو پیچ بابل خالص شده (رقم وارش) و مقایسه آن با کاهوی محلی (شاهد)

Table 1. Agronomic characteristics of the ourified Babol local lettuce (cv. Varesh) compared to the local lettuce

Characteristics	مشخصات زراعی	وارش Varesh	کاهو محلی Local lettuce
Growth type	تیپ رشد	Winter type	Winter type
Growth period (day)	طول دوره رشد	130	130
Bush height(cm)	ارتفاع بوته	37	31
Bush weight(g)	وزن تک بوته	400	220
Leaf number	تعداد برگ	37	31
Taste	طعم	Favorite	Favorite
Colour and hardness	رنگ و شادابی	Bright green	Dark and semi hard
Bush shape	فرم بوته	Closed head	Semi close
Respose to downy mildew	واکنش به بیماری سفیدک داخلی	Moderately resistant	Susceptible
Seed per hectare	بذر مورد نیاز	500 g	500 g

References

- Amoli, N. 2001.** Purification of Babol local lettuce by individual selection method. Final Report of Research Project. Agricultural and Natural Resources Research Center of Mazandaran, Sari, Iran (in Farsi).
- Amoli, N. 2004.** Determination of the best planting date, density and nitrogen fertilizer for Babol lettuce. Final Report of Research Project. Agricultural and Natural Resources Research Center of Mazandaran, Sari, Iran (in Farsi).
- Anonymous 2003.** Agricultural Statistics. Jihad-e-Agriculture Organization of Mazandaran, Sari, Iran. (in Farsi).
- Raiatpanah, S., and Amoli, N. 2005.** Evaluation of lettuce germplasm to downy mildew. Final Report of the Research Project. Agricultural and Natural Resources Research Center of Mazandaran, Sari, Iran (in Farsi).

آدرس: بخش تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی مازندران، صندوق

پستی ۱۴۵-۴۸۱۷۷، ساری